

ΤΑ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ ΚΑΙ Η ΣΚΥΛΟΥΔΗΥΤΕΡΑ
Ἡ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Α'. Ἀναστενάρια (1)

Ἡ Θράκη ἦτο ἀνέκαθεν ἡ χώρα τῶν Διονυσιακῶν τελετῶν καὶ πομπῶν· εἶναι λοιπὸν ἐπόμενον ὅτι παρέμειναν μέχρι τῆς σήμερον ριζωμέναι βαθειὰ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Θράκης διάφοροι παραδόσεις, τελεταὶ καὶ πομπαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλην ὁμοιότητα καὶ καταπληκτικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀρχαῖα Διονύσια ἢ Βακχικὰ ὄργια (μυστήρια) καὶ διετηρήθησαν ἀκμαῖαι ὕστερα ἀπὸ τρεῖς χιλιετηρίδας καὶ πλέον.

Ἡ σπουδαιότερα ἐξ ὧν αὐτῶν εἶναι τὰ Ἀναστενάρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν Διονυσιακὴ τελετὴ, τελουμένη μέχρι τῆς ἐσχάτης τῶν τελευταίων πολέμων, μέχρι δηλονότι τῆς διαδροῆς τῶν κατοίκων τῶν πλησίον τῆς παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον Ἀγαθονπόλεως ἑλληνικῶν χωρίων εἰς τὴν Μακεδονίαν(2). Τὰ Ἀναστενάρια ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, διέκρινον δὲ αὐτὰ ὄργια, διάφοροι ἱεροτελεστίαι καὶ πρὸ πάντων οἰστρομανία.

Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐορτῆς ἐκκρίνον πρὸς θυσίαν ταῦρον ἀνευνούχιστον, προηγίτο δὲ τῆς πομπῆς μουσική. Οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν πομπὴν αὐτὴν ἐκράτουν θυμιατήρια, τὰ δὲ Ναστεάρια ἢ οἱ Ναστεάρηδες ἐθυμιάζον, ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖράς των εἰκόνας χρυσεωμένας καὶ ἐχόρευον με ἀλαλαγμοὺς καὶ ἀναστεναγμοὺς καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν Ἀναστενάρηδες. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὠδήγουν τὸν ταῦρον καὶ τὸν ἔδενον ὀπίσω εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ, ὅπου ὁ ἱερεὺς τὸν εὐλογοῦσε. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν πομπὴν ἐπεδίδοντο εἰς φοβερὰν οἰνοποσίαν καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀναστενάρηδες, κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖράς των τὰς χορευούσας εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐχόρευον με οἰστρον ἐπάνω εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένην πυρὰν ἢ εἰς τὴν ἀνθρακίαν τῆς πυρᾶς ἐπὶ τινὰ λεπτὰ καὶ κατόπιν πε-

1) Περί Ἀναστεναρίων ἔγραψα ὀλίγα τὸ πρῶτον εἰς τὰ «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Μυστήρια» σελ. 104—105. Ἀθῆναι 1934

2) Οἱ Θράκες αὐτοὶ εἶναι τώρα ἐγκατεστημένοι περὶ τὸ Κιλκίς, Λαγκαδᾶ, Μερίκι, Λάρισσαν καὶ ἀλλαχοῦ συναποκομίσαντες καὶ τὶς εἰκόνας των καὶ τ' ἄλλα χρήσιμα διὰ τὶς τελετὰς ἀντικείμενα. Οἱ καταλαβόντες δὲ τὴν πατρίδα των Βούλγαροι μαζὶ με τοὺς ἐναπομείναντας περίξ Βουλγάρους τελοῦν τὶς ἴδιες τελετὰς ἀνέκαθεν μιμούμενοι τοὺς Ἕλληνας Θράκας, ὅπως συνέβαινεν εἰς τὰ βουλγαρικά χωριά τὰ περὶ τοῦ Κωστῆ, Μπροντίβο καὶ Βιζύης. Περί τῶν τελετῶν γράφει ἡ «Στουτγκάρτερ Ἰλ-λουστράτε» 17 Νοεμβρ. 1937 ἀπὸ βουλγαρικῆς ἀπόψεως, ἐμφανίζουσα τὰ τελούμενα ὡς καθαρῶς βουλγαρικά ἔθιμα, ὅχι δὲ ἀπομίμηση ἑλληνικῶν τελετῶν. (Σ. τ. Δ.).

Ἀρχαῖα ὄργια
Ἀναστενάρια
15. 9. 1938
1. Ε. 1938-9
1. 90-95
129-142

ρηήρχοντο τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου *χορεύοντες, λαμπαδηφοροῦντες* καὶ θνυμιῶντες.

Ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, τὸ πρωὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὁ ἱερεὺς μετέβαινε εἰς τὸ ἅγιασμα καὶ ἔψαλλεν ἁγιασμόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀρχιαναστενάρης ἐσταύρωνε μὲ τὴν εἰκόνα τὸν ταῦρον καὶ ἐθυσίαζεν αὐτὸν μὲ προσοχήν, ὥστε τὸ αἷμα νὰ ρεύσῃ εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ. Τὰ κρέατα τοῦ ταύρου ἐμοιράζοντο εἰς τὰς οἰκίας κατὰ τεμάχια ὡμά. Τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς ἐπανελαμβάνετο ὁ ἱερός χορός, διαρκοῦσαν δὲ αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ οἰνοποσίαι ὀκτὼ ἡμέρας ἄνευ διακοπῆς. Ὁ χορὸς ἐθεωρεῖτο εἰς τὴν τελετὴν αὐτὴν, ὡς εἴπομεν, ἱερὸς καὶ ἡ μουσικὴ ἀχώριστος καὶ ἀπαραίτητος, ἀπαράλλακτα δηλαδὴ καθὼς εἰς ὅλας τὰς ἀρχαίας Διονυσιακὰς πομπάς.

Ἐὰν ξένος τις, παρευρεθῇ κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἤθελε περιγέλασει αὐτήν, ἐξάπαντος ἐφρονεῖτο¹⁾, καθὼς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Πενθεὺς κατεσπαράχθη εἰς τὸν Κιθαιρῶνα ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς του, ὡς ἀσεβήσας πρὸς τὸν Διόνυσον.

Τὰ Ἀναστενάρια ἢ οἱ Ἀναστενάρηδες ἀπετέλουν ἰδιαιτέρον τάγμα ἢ ἀδελφότητα μὲ πρόεδρον τὸν Ἀρχιαναστενάρην, ὅστις ἐλαμβάνετο πάντοτε ἀπὸ τοὺς πλέον ἡλικιωμένους ἐξ αὐτῶν. Ὑπῆρχον δὲ εἰς τὸ τάγμα καὶ γυναῖκες, αἱ λεγόμεναι Ἀναστενάρισαι, ἀνάλογοι δηλαδὴ πρὸς τὴν συνοδείαν τοῦ Διονύσου ἀπὸ γυναῖκα, ὅπως ἦσαν αἱ Κλώδωνες καὶ Μιμαλλόνες εἰς τὴν Μακεδονίαν, αἱ Ἡδωνίδες εἰς τὴν Θρόγκην ἢ αἱ Βάχχαι καὶ αἱ Μαινάδες τῆς Ἀττικῆς καὶ αἱ Θυιάδες τοῦ Παρνασσοῦ.

Οἱ Ἀναστενάριοι ἤσκειν βίον ἐν γένει αὐστηρότερον καὶ κοσμιώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγχωριανοὺς των, εἶχον δὲ ὡς μοναδικὸν προνόμιον νὰ ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ ἅγιασμα τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο διὰ νίψιμον καὶ πόσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν τούτων. Ἐπίσης εἶχον τὸ προνόμιον νὰ θνυσιάζον τὸν ἱερὸν ταῦρον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, νὰ χορεύουν ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἢ τὴν ἀνθρακιὰν τὸν ἱερὸν χορόν, νὰ ἐξομολογοῦν τοὺς προσερχομένους, νὰ δίδουν ἄφεςιν ἁμαρτιῶν, νὰ χρησιμοποιοῦν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτοὺς περὶ τῶν μελλόντων καὶ ἄλλα παρόμοια.

Αἱ ἑορταὶ τῶν Ἀναστεναρίων εἶναι ἀρχαιόταται, εἶναι Διονυσιακῆς προελεύσεως καὶ ἔχουν πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ὄργια τῶν Βαχχῶν καὶ Μαινάδων, διότι τὰ Νεστ'εναρία, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐχόρευον ἐξαλλοὶ μὲ οἰστορμανίαν, *γυμνόποδες*, ἐξερχόμενοι μετὰ τὸ πέρας τοῦ χοροῦ

1) Ὑπῆρχαν καὶ οἱ ἀντιαναστενάρηδες, αὐτοὶ δηλ. ποὺ δὲν ἐπεδοκίμαζαν τὶς τελετὰς αὐτὰς καὶ τὶς ἀπεκάλυπταν καὶ τὶς ἐσχολίαζαν δυσμενῶς, ἐνῷ οἱ ἀναστενάρηδες τὶς ἀπέκρυπταν ἀπὸ τοὺς ξένους. (Σ. τ. Δ.).

ἄθικτοι, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἀκριβῶς ὡς θαῦμα τῆς ἡμέρας, καὶ μὲ κόμην λυμένην, καθὼς συνέβαινε εἰς ἀρχαίαν Βακχικὴν πομπήν. Καὶ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, κρατοῦντες εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα θύρσον καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ἀγαλμάτιον τοῦ Διονύσου, ὠργιάζον κατὰ τὴν Διονυσιακὴν τελετὴν ἐπιφωνοῦντες «εὐοῖ, εὐᾶν», τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ Ἀναστενάγια ἔφερον εἰκόνας καὶ ὠργιάζον *ἀναστενάζοντα*.

Ἀλλὰ σπουδαιότεραν σημασίαν καὶ βαθύτεραν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἀρχαῖα Διονύσια μυστήρια ἔχει ἡ κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην *διανομὴ* κατὰ τεμάχια ὠμὰ τοῦ κρέατος τοῦ σφαζομένου ταύρου, ἀνάλογος δηλονότι πρὸς τὴν *κρεανομίαν* τῶν ἀρχαίων. Εἶναι, ἔξ ἄλλου, γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐγένετο εἰς τὰ Διονύσια τελετὴ, καλουμένη *ὠμοφαγία*, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μεμνημένοι εἰς αὐτὴν ἔτρωγον τὰς ὠμὰς σάρκας τοῦ ταύρου. Ἐπίστεον δέ, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ θεὸς Διόνυσος κατήρχετο εἰς αὐτοὺς καὶ ἐγέμιζε τὰς ψυχὰς των διὰ τῆς θεότητός του. Τοῦτο δὲ εἶχε καταστήσει μυστικισμός, δηλαδή ἐθεωρεῖτο μία μυστηριώδους ἐπικοινωνία μετὰ τὸν Διόνυσον, ὡς ἐξαγνισμός τῆς ψυχῆς, ἐλπίς διὰ καλλίτεραν ζωὴν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Διόνυσος ἀκριβῶς ὠνομάζετο ταυρόκερος, βούκερος, ταυροφάγος, ὠμοσῆς καὶ οἱ Ὀρφικοὶ βραδύτερον, κατὰ τὴν κλασσικὴν ἰδίως ἐποχὴν, εἶχον τὰς *νυκτερινὰς* τελετὰς τῆς ὠμοφαγίας διὰ τὸν Ζαγρέα Διόνυσον, τελοῦντες αὐτὴν με *ιερομανίαν* καὶ *κρεανομίαν* ἀπολοῦντες εὐοῖ εὐᾶν! Ὁ Διόνυσος ἔκαλετο ἐπίσης ταῦρος ἢ ταυροφάγος, διότι εἶχε κέρατα ἢ ὅτι ἦτο ὠμοσῆς ἢ τέλος διότι οἱ νικῶντες εἰς τὸν διθύραμβον ἐλάμβανον ὡς ἄθλον βοῦν ἢ κατὰ τὸν κωμικὸν Κρατῖνον ἀγελάδα.

Τὰ Ἀναστενάγια ἀσφαλῶς εἶναι σαφὲς ἀπήχησις τῶν τελουμένων εἰς τὸ βάθος τῶν μακρυνῶν ἑλληνικῶν αἰώνων, τὸ πολύτιμον κατάλοιπον ἱερῶν, ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων.

Β'. Σκυλουδηντέρα

Ἡ δὲ *Σκυλουδηντέρα* ἦτο ἀπλῶς Διονυσιακὴ *πομπή*, κατ' ἀντίθεσιν τῶν Ἀναστεναρίων, τὰ ὁποῖα ἐχαρκτηρίσαμεν ὡς Διονυσιακὴν *τελετήν*. Ἐγένετο δὲ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Θοράκης κατὰ τὴν Λευτέραν τῆς Κρεωφάγου καὶ κατ' αὐτὴν ἄνδρες, ἐνδεδυμένοι ὡς καρναβάλια, μαυρισμένοι μὲ καπνιά καὶ μὲ ρόπαλα εἰς τὰς χεῖρας, μεθυσμένοι περιέτρεχον βανεύσως καὶ ἀφροπῶς τοὺς δρόμους καὶ ἐκυνήγουν τὰ σκυλιὰ καὶ παρεξέτρεποντο εἰς ἀσχημίας.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἡ Σκυλουδηντέρα ἐωρτάζετο κατὰ τὴν Καθαράν Λευτέραν (Λευτέραν τῆς Τυρινῆς), ἦτο ὅμως γνωστὴ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κιοπέκ μπέης» (1), δηλαδή ἐορτὴ τοῦ Ἀρχοντος τῶν Σκύλων.

1) Κιοπέκ σημαίνει τουρκιστὶ σκύλος, μπέης δὲ *ἄρχων*.

Ἡ ἔορτὴ αὕτη εἶναι ἀξιοσημείωτος, διότι παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς ἀρχαίαν Διονυσιακὴν πομπήν.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς, τὸ ἑσπέρας μόλις ἐνύκτωνε, εἰς τὰ κεντρικὰ τῆς πόλεως μέρη καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς μικρὰς συνοικιακὰς πλατείας, οἱ νέοι ἐκόμιζον ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας τὰς παλαιὰς ψάθας καὶ ὅ,τι χαλασμένο ψάθινο ὑπῆρχεν εἰς αὐτά· καὶ ἤναπτον μεγάλας πυράς, τὰς ὁποίας ὠνόμαζον *μ π ο υ μ π ο ὕ ν ε ς*. Οἱ νέοι καὶ οἱ ἔφηβοι κατὰ σειράν, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐπήδων μὲ ὁρμὴν καὶ ταχύτητα διὰ μέσου τῶν φλογῶν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος καὶ ἔφθανον καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὸν χῶρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχον ἐκκινήσει γαυριῶντες, ὅτι ἐπανῆλθον σῶοι καὶ ἀνέπαφοι ἀπὸ τὰς φλόγας. Εἰς κάθε πήδημα διὰ τῶν φλογῶν οἱ παραιμένοιτες ἐκραύγαζον : *Ψύλλ', κόρτζις σιοὺν καλόγηρον!!!*

Τὶ ἐσήμαινε ὁ ἐξορκισμὸς αὐτός, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐννοήσω. Πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τελείως πᾶσα ὑπόνοια, ὅτι ἐλέγτο ἀπὸ πειθοφρόνησιν ἢ ἐμπαιγμὸν τῶν καλογήρων, διότι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἔτρεφον βαθύτατον γενικῶς σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἱερωμένους.

Ὅταν πλέον ἔσβυνε ἡ πυρὰ δι' ἑλλειπρὴν ψαθῶν, ἤρχιζε περίε τῆς ἀνθρακιάς κυκλικὸς χορὸς, ζωηρὸς καὶ γοργός, ἀπαράλλακτα ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν καθιερωμένοι κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Διονυσίων οἱ *ἱεροὶ χοροί*, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δοιστοφάνους ἐγίνοντο πάντοτε τὴν νύκτα μὲ τὰς πυρσώδεις φλόγας τῶν καυμένων δάδων.

Τὴν Καθαρὰν δὲ Δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ἤρχιζεν ὁ *Κιοπέκ-μπεης* (1) πενιχρῶς μὲν εἷς τινα ἀπόκεντρα σημεῖα τῆς πόλεως, ἐπισήμως δὲ εἰς τὸ τελευταῖον ἄκρον τοῦ προαστείου Κιγικίου, κειμένου ἐπὶ λόφου ἀναπεπταμένου. Ἐκεῖ μετέβαινε ἄπειρον κατ' ἔτος πλῆθος ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως.

Κατὰ τὴν πομπὴν ταύτην ὁ ἄρχων Κιοπέκ μπεης ἐκάθητο σοβαρὸς καὶ ἀμίλητος ἐπάνω εἰς τὸν πρόσθιον ἄξονα ἀνοικτῆς τελείως ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ βοῶν καὶ ὀδηγουμένης ὑπὸ ἑνὸς ἐκ τῶν συνοδῶν, εἰς δὲ τὸν ὀπίσθιον ἄξονα ἤτοποθετημένον βαρέλιον οἴνου. Καὶ καθὼς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν πομπὴν ὁ Διόνυσος εἶχε στεφανωμένην τὴν κεφαλὴν μὲ κισσόν, τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄρχων ἔφερε εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐν εἵδει στέμματος, καλὰθὶ τρυπημένο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέμοντο σκόρδα καὶ κρομμύδια. Τὸν ἀρχαῖον θίασον ἀποτελούμενον ἀπὸ Σιληνοὺς καὶ Σατύρους, ἐδῶ ἀποτελοῦν ἄνδρες μανρισμένοι πολὺ μὲ καπνιά, ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατόν νὰ ἀναγνωρισθοῦν, κρατοῦντες ῥόπαλα στὰ χέρια των, μὲ τὰ ὁποῖα κατεδίωκον τὰ σκυλιὰ καὶ προσεπάθουν νὰ τὰ συλλάβουν μὲ ἀγκύλας καὶ νὰ τὰ ἀναποδογυρίσουν, διὰ νὰ μὴ *λ υ σ σ ι ᾶ ξ ο υ ν* τὸ καλοκαῖρι.

Τοῦτο ἔχει μεγάλην σχέσιν καὶ ἀναλογίαν μὲ τὰ τελούμενα κατὰ τὴν ἀρ-

1) Βλ., Θρακικά Τ. Β' σ. 429. Τὰ Διονύσια. Π. Παπαχριστοδούλου.

χαιότητα, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς, διὰ τὴν σύντροφον τοῦ Διονύσου, τὴν θεὰν Ἑκάτην, ἣτις κατὰ τὰς δοξασίας τῆς τόσον δεισιδαίμονος ἐκείνης ἐποχῆς κατερχομένη εἰς τοὺς δρόμους με μορφὴν πανσελήνου, με ὅλην τῆς τὴν λάμπιν, παῶμα τοὺς *κύνας* νὰ γαυγίζουν καὶ ἀπεμάκρυνε τὰ φαντάσματα. Εἶνε ἂφ' ἑτέρου γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Σαμοθράκην ὑπῆρχε τὸ Ζήρινθον ἄντρον, καλούμενον Θρακικὸν σπήλαιον, τῆς θεᾶς Ἑκάτης, τῆς *κυνοσφαγῆς*, ὅπου ἐθυσίαζον καθ' ὥρισμένην ἐποχὴν πρὸς τιμὴν αὐτῆς *κύνα*.

Ἡ πομπὴ ἐγύριζε τὰς οἰκίας καὶ ἐγέμιζε τὸ βαρέλιον με οἶνον. Ὅσοι δὲν εἶχον νὰ δώσουν τὸ ποτὸν τοῦ Διονύσου, ἔδιδον ἀνάλογα χρήματα.

Ἡ πομπὴ διέτρεχε τοὺς δρόμους με φωνασκίας, *ἰαχὰς*, ὕβρεις, χλευασμούς καὶ σκώμματα, παρεκτρεπομένη εἰς κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν ἀπρεπεῖς, ἀπαράλλακτα δηλαδὴ ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους αἱ Διονυσιακαὶ πομπαὶ ἐγίνοντο ἀπρεπῶς, βαναύσως καὶ ἀγρίως. Τέλος ἡ πομπὴ τοῦ Κιοπέκ-μπε ἔσπενδε γενναίως εἰς τὸν Διόνυσον καὶ περιεφέρετο «ο ἱ ν φ καὶ μ ε θ η», καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

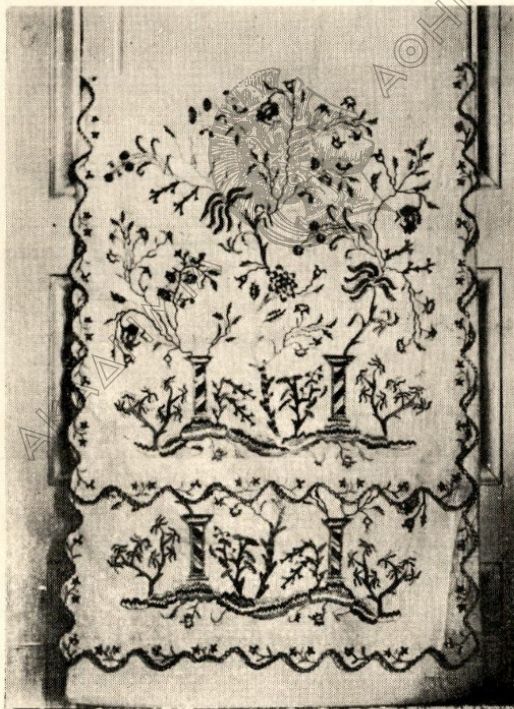
Ἐπὶ τέλους, πρὶν ἀκόμα νικτωσῇ ἡ ἄμαξα φέρουσα πάντοτε τὸν ἄρχοντα καθήμενον με ἄκραν σοβαρότητα καὶ τελείως ἀμίλητον καὶ κρατοῦντα εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα σκήπτρον με τὴν σφαῖραν χρυσωμένην, ἔφθανε εἰς τὸ πλησιέστερον χωράφι. Ἐκεῖ, ἀφ' οὗ ἀπεμάκρυνον τὰ βώδια ἀπὸ τὴν ἄμαξαν, περιεκύκλωναν τὸν ἄρχοντα καὶ τοῦ ἔδιδον ἓνα μεγάλο παλαιὸν βιβλίον, ἀνάποδα πάντοτε. Τότε ὁ ἄρχοντας, ἀναγινώσκων δῆθεν εἰς τὸ βιβλίον, ἔλεγε με μεγάλην σοβαρότητα τὰ *ἑξ ἁμάξης*.

Ἦσαν δὲ αὐτὰ λόγοι ἀπρεπεῖς, παρορμήσεις εἰς συνεχεῖς θυσίας πρὸς τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἀφροδίτην, νὰ μὴ λατρεύουν τίποτε ἄλλο ἀπολύτως, παρὰ τὰς δύο αὐτὰς προσφιλεῖς θεότητας, «νὰ φροντίσουν τέλος, ὅσοι εἶχον τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἓνα παιδί, νὰ τὰ κάμουν τοῦ χρόνου δύο, ὅσοι δύο, νὰ τὰ κάμουν τέσσαρα, γιὰτι ἀλλοιῶς θὰ δώσουν λόγον τὸν ἐρχόμενον χρόνον» !

Μετὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ συνοδεία με *ἰαχὰς* καὶ ἐπευφημήσεις ἐπιδοκιμαστικὰς ἔπιανε τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν κατεβίβαζε ἀπὸ τὸ ἄμαξι. Ἀμέσως τότε τοῦ ἔδιδον ἓνα μανδύλι γεμάτο κριθάρι καὶ ὁ ἄρχων εὐλογῶν (μ ο ν ν τ ζ ὦ ν ω ν) τὰ πλήθη ἔ σ π ε ι ρ ε τὸ κριθάρι με τὸ χεῖρι, σκορπίζοντας αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἀπαγγέλλων σιωπηλῶς καὶ κατανυκτικῶς εὐχὰς ἀκαταλήπτους.

Μετὰ τὴν σπορὰν τέσσαρες ἐκ τῶν συνοδῶν κρατοῦντες τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τὰ χεῖρια καὶ πόδια τὸν ἐσήκωνον ἐπάνω καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν κατέθετον ὕπτιον με προσοχὴν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔσπειρε πρὸ ὀλίγου. Συμβολισμὸς σαφὴς καὶ ἐπεξηγηματικώτατος τῶν *φνσικῶν* σχέσεων Διόνυσου καὶ Περσεφόνης, διατηρηθεὶς ἀκέραιος καὶ ἀνέπαφος, ὥς ἱερὰ παράδοσις καὶ πολυτιμος παρακαταθήκη, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Βλέπε περὶ Ἀναστεναρίων : **N. A. Βέης**, Τὰ ἀναστενάρια κατὰ τοὺς Μέσους αἰῶνας Βυζαντίς 1 σ. 48 καὶ ἐ. — **Λαογραφία**, Τ. Α' σ. 343—45. Τ' ἀναστενάρια. — **Γ. Βιζυηνός**, Ἑβδομάς 1888 ἀρ. 32—35. — **Α. Χουρμουζιάδης**, Περὶ ἀναστεναρίων καὶ ἄλλων τινῶν παραδόξων ἐθίμων καὶ προλήψεων ἐν Κων)πόλει 1873. — **Α. Χουρμουζιάδης**, Βυζαντίς 1873. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Ἡ λαογραφία ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς γενέσεως τοῦ δράματος. Ἐρανιστῆς Σμύρνης, 1911 — **Γ. Βιζυηνόυ**, Θρακικὴ ἐπετηρὶς ἡμερολόγ. 1897. Οἱ καλόγηροι καὶ ἡ Διονυσιακὴ λατρεία ἐν Θράκῃ. — **Κ. Ν. Σάθα**, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. 2 σελ. 371—372, 29—27. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Θρακικά Τ. Β' σ. 429, τὰ Διονύσια. — **Ἐλ. Βῆμα**, ἔφημ. 1937 14 Μαΐου, Παναγ. Δανηλόπουλος ἐκ Βασιλικοῦ Θράκης, «Παλαιὰ ἡθὴ καὶ ἔθιμα» σημείωμα. — **Arnaudof**, Festbränche des Bulgaren. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Θρακικά Τ. Α' : Δύο τραγ. ἀπὸ τ' ἀναστενάριου. σ. 206—8.

Ἀπὸ τῆς Θρακικῆς χειροτεχνίας.

3.—Ζωνάρι πάνω σὲ λινὴ πατίστα κεντημένο μὲ μετάξια ἔγχρωμα.

Ἀπὸ τῆ θρακικῆ χειροτεχνίας.

1. — Τραπεζομάντηλο κεντημένο μὲ μετάξια κίτρινα χρυσαφιά
μὲ διπλὴ ὄψη (ὅμοια καὶ στὶς δύο ὀψεις).